Diddeleng 1922 – 1926

Vun 1922 un kann ë sen dass et de Bewunner vun Doddeleng am Allgemenge ~~bess~~ ugfaangt, wirtschaftlech besser ze goen.
D'~~Nofolgen~~ Spueren vum 1t Weltkrich gin no a no vergiess an och déi verschidde Streiker schingen ~~och~~ hir Friichten ze bréngen. Arbechter, Beamten an och d'Handelsleit ukennen dass wa sie organiséiert sin dat leescht a Gewerkschaften beigehonde sin hir berecht Fuerderungen/ sech besser verdeedege ~~kennen~~ loossen.
Aus deenen Iwwerleeungen entsteet dunn och de Gedanken, och séng Freizeit an eegenen Versammlungshäiser verbréngen ze kennen. Mir hate jo schon iwwert de Bau vum ~~Ver~~ katoleschen Vereinshaus um Struttzbierg ~~ergeet~~ virum 1t Weltkrich erzielt. ~~Am Abril~~ Ufank 1922 fannen sech Arbechter ~~zesummen~~ dei hir Idi e Gewerkschaftsheim opzerichten, welle verwirklechen. Ew gett dann am Abrël vum selwechte Joer e Genossenschaftsakt ennerschriwen mam Ziel dën Gewerkschaftsheim ze réaliséiren. An der Middeschgaas ~~Scann~~ d'Joer drop 1923 d'Uwiesen Beresch kaaft gin.
Op d' Strooss zou gett d'Wirtschaft ugericht, lanneduren ~~a~~ Fest an Theatersaal lanscht d'Seit eng Keelebunn an och e ~~Flass~~ Béierfläschendepot.
Well dese Grendungsakt net geheim ass, erinnere mer hei historesch a kuriéis halwer un d' Nimm vun den Ennerzeechneter:
Brieversch Nic, deemols Arbechter
Nic Haupert gouw Sekretär wat hien och bis zu senger Pensionnéierung bliwen ass.
Daubenfeld's Theo, Schmelzarbechter
Melchior Pitt, Arbechter
Greiveldinger Nic, an Arbes Urseldinger, allenzwee Biergarbechter
Emile Paulus a Jean LUX, Machinisten
a Scheffen Vic aus der Gisserei

An d' Joer 1922 fällt och d' Opriichten vum Fraesanatorium an der Parkstross laut Lycée technique Nic Biever.

Am November 1923 gett am Saal Thiel's Nic um Leich d'Doddelenger Sektion vun der Lëtzebuerger Arbechterpartei gegrënnt. Éischte President ass de Schumacher Fany an hei fanne mer och den Numm ~~fec~~ Fohrmann's Jängi als Member vum Comité.

An ousen Erzielungen iwwert den 1te Weltkrich hate mer erfgeschwat dass wat Liewensmettelen méi knapp a méi deier gouwen wat och emmer méi geklaut ~~fouer~~ gin ass. Speziell géigt d'Enn vum Krich hun déi Déifstiel an enger uschrëcken Moos zougeholl, awer bal emmer Sachen fir ze iessen. Elo an der Nuecht vum 16 op den 17 Dezember 1923 gouwen kéng Liewensmettelen mé geklaut mä an de Schmelzerlaboratoir agebrach an 32 Platinlingoen matgeholl. Des Téngen haten natierlech e grousse Wärt mä eh huet ee se awer och emol misse verkaafen fir eppes vu séngem Klauen ze hun. ~~an~~ Esou sin dann och des 5 Männer an 2 Froen geschwënn erwëscht gin. D'Strofen sin och net kléng ausgefall, sécher méi léich wé se haut wären: Prisong teschend 3 Meent a 5 Joer plus Geldstrofen an Entschiedegung un d'Arbed.

1923 ~~gett d'Spidol~~ ass ~~di Spi~~ d'Vergrësserung vum Spidol ferdeg: 60 zousätzlech Better si bäikom wat am Total 110 ~~Bett~~ Krankebetter ~~gouwen~~ ausmécht.

Et ass och emol interessant ze gesin wievill Leit an dese Joeren an de Galerien geschafft hun ~~an~~ ~~Aus~~ enger Statistik liese mer folgendes.

An de Galerien 70 Hauer mat 70 Schlepper an 45 Toléiner
Heibaussen 80 Mann an 65 Toléiner.

Dat waren zesummen 330 Arbechter an déi hu pro Schicht teschend dausend an zwieflonnert Tonnen ~~Erz~~ Minett erausbruecht.

Mir haten och erzielt dass zu Diddeleng op der Schmelz bis zum 1te Weltkrich 6 Heechuewe stungen, déi allerdings net emmer allegueren a Betrieb woren. Meeschtens war et wéin's dem Koksmangel, awer och wéins der Crise um Stoolmart.
1924 gett de 6ten Heechuewen, deen zenter dem Enn vum Krich net méi emmer Feier ... stung erem a Betrieb geholl.

An ousen vergangenen Sendungen hu mir oft vu Kleppereien a Messerstiechereien erzielt Et ware meeschtens Italiener déi an dese Streitzeene verwéckelt waren, mä wann een Chroniken duerchbliedert schéngen des Streidereien an der Zeit nom Krich ziemlech ofzehuelen ouni awer ganz ze verschwannen.
Als Illustratioun liese mir eng Notiz aus ~~enger~~ der Zeitung:

1924 7. Juli - „Aufregende Szene. Der Italiener Odoardi Ubaldo stürzt sich auf seinen Schlafkameraden um denselben zu töten. Als dieser sich jedoch verteidigt, springt er auf das Fenster und schwingt sich von dort aus auf das Dach des Hauses. Hier läßt der Tobsüchtige seine Wut am Schornstein aus und rennt mit der Schulter solange gegen denselben, bis er über das Dach auf die Straße kollert. Darauf schleicht er katzenähnlich auf die benachbarten Dächer und ruht nicht, bis er 16 Schornsteine auf ähnliche Weise geköpft hat. In welchem Maße dies geschah, beweist der Umstand, daß man am andern Morgen zwei Teimer der herabgeworfenen Gesteinsmassen wegtransportiert."

76, 8.7.1924

Mir hate schon verschidde Mol d'Schwieregkeeten ernimmen mat deenen an de vergaangene Joeren de Regierungschef Emile Reuter konfrontéiert gouf, mä sech awer ëmmer mat Geschéck derlaanscht komm ass. Mir haten och gesot dass d'Belsch gären mat eis an eng Zollunioun getruede wären mä d'Lëtzebuerger awer eng Unioun mat Frankräich virgezunn hun. De 15 Mee 1924 presentéiert den Emile Reuter der Chamber en Ofkommen mat der Belsch iwwert d'Exploitatioun vun eisem Eisebunnsnetz. Prompt kritt dest Ofkommen keng Chambermajoritéit. ~~Hels~~ Regierung démissionnéiert doropper hin an de Président Emile Reuter léist d'Chamber op. Nofolger gouf d'Regierung Prüm déi dann och Verhandlungen mat der franséischer Regierung ophëlt an et kënnt zu engem provisoreschen Modus Vivendi. Dese gëtt dann duerch en Arrangement vum 12te März 1927 ergäänzt a schliesslech kréie mir d'Gesetz vum 4 August 1927 wodurch de Chemin de fer vum Elsass-Lothringen d'Autorisatioun kritt d'Lëtzebuerger Eisebunnsnetz ze exploitéieren.

Den 12 Okt 1924 waren Gemengewahlen. Mir haten och schon gesot dass fir d'Opdeelung de Proporzwahlsystem ze applizéiere war a fir 1924 gëtt Zuel vun de Gemengemitglieder vun 11 op 13 erop gesat. D'Arbechterpartei kritt 8 Sëtz an dee deemolege Majoritéitspartei - d'Ordnungspartei behält nemmen nach 5 Sëtz. De François Scholer gëtt Buergermeeschter an d'Hären Emile Ludwig an Nic Mart, Scheffen.

An der Arbechterpartei ~~[illegible]~~ entstinn awer interne Differenzen esou dass d'Hären ~~Ludwig~~ Scholer a Mart aus der Partei austrieden an den Här Ludwig als Scheffen démissionéiert. ~~Därno~~ Am neie Schäffenrot bleiwt den François Scholer Buergermeeschter a Scheffen gin den Nic Mart an de Jean Forty, ~~déiselwecht~~ aus der Ordnungspartei

Et me ~~deen~~ den éischten Deel vun dëser Emissioun duerch Muséck ënnerbriechen bei nach eng kurièse Matière.

E Proprietär vun enger Wiss am "Bleckepërchen" ~~[illegible]~~ fänkt hei un ze bouren an der Hoffnung op Petrol ~~gestoussen~~ oder och op ~~[illegible]~~ Sprudelwasser ze stossen. Éischt Bueruungen schéngen och seng ~~Hoff~~ Suppositiounen ze ~~[illegible]~~ bestätegen an e bouert op enger Plaz weider.

Wé mer haut wëssen hat de Man keng Chance, well zu Diddeleng je bis haut weder Petrol nach Mineralwasser fond gin. Zu domadder zu eiser Musëck!

Bei de Chamberwallen den 1. Meerz 1925 gët de Biwesch Nic an d'Chamber gewielt.
Am Mee 1925 fänkt den Echevenen Giorgetti am Brill un 40 weider Arbechterwunnegen ze bauen. Des Häuser sollen hapsächlech reservéiert gin fir d'Arbechter déi an dem Meie Walzwierk am Preisendall agestallt gin. Wéi dat nei Walzwierk a Betrieb soll geholl gin ~~[illegible]~~ gouw festgestallt dass keng Fachleit do waren. Et hu gefeelt Walzer, Heizer, an un de Schéeren. Ëtt erem hu mësen Friemarbechter gesicht gin, ~~an gin~~ déi ~~sin~~ d'Arbed's ~~manager~~ Rekrutéier Leit am deemolegen Schlésien fond hun.
Mir erënneren ons dass beim Streik Ufangs März 1921 26 Arbechter entlos gouwen an zwar hapsächlech d'Arbechtervertrieder doerenner och de Biewesch Nic. Esougar duerch e Beschluss vum 11. März 1921 gouwen d'Arbechterausschus ~~Leit~~ Vertriedungen opgeléist. Allerding huet d'Arbed generaldirektioun am September vum selwechten Joer, ~~erem~~ des Vertriedungen erem autoriséiert awä nemmen mat engem beroden Caraktér an dest wat d'Wönsch vun der Belegschaft iwert d'Léen, d'Hygiène an d'Sécherheet betraff huet. 1925 am Mee ~~[illegible]~~ op grond vun engem groussherzoglechen Arrêté, kann erem en Arbechterausschuss vu 15 effektive Memberen a 15 Ersatzmembere gewielt gin.
Gedronk gett nach ëmmer vill an ewo feelen no de Feierdeeg an no de Pai-deeg emmer Leit, ~~op~~ wat d'Schichtarbechter ziemlech duercheneen brengt. Des Leit sin am Schichtbuch mat engem bloe Crayon ugeschriew gin; an op grond vun desem bel Zoufall gëw-ech ver ens der bekannten a vill gebrauchten Ausdréck entstanen: "hien mécht blo" oder hien huet blo gemat.
De 15te Februar 1926 erliewt déi Diddeleng eng erschreckend Nouvelle.
Géingt ~~[illegible]~~ 1 e véierel op 12 kennt e Camion vum Spediteur Michel Think vun der Gare aus duerch d'Eisebunnsstross. Wéi en op der ~~Barrier~~ Barrière beim deemolegen Café Mannes, dono op der aner Seit de Bäcker Kergmann, kennt vun de fore-

Dudelange Usine den Zuch. De Camion gett vum Zuch erfaasst mat geschleeft a praktesch komplett demoléiert. De 22 Joer ale Chauffeur Jean Bodson gett enner den Camion Motor ageklemmt a fiirchterlech verletzt. Säi Beifahrer den 32 Joer alen deitschen Franz Reichert, Knecht bei der Firma Think, hat den Zuch gesi kommen a wollt sech duerch Opspraugen vum Camion retten. Beim Sprong kritt hien eso en uerge Schlag dass hien op der Plaz doudwar. D'Ursaach vum Zuchakzident war dass d'Barrière net zou war. Prozesser sin entstanen, ~~mä~~ während de Bodson am Spidol louch an eng permanent Fro war, wien soll dat bezuelen respektiv de Bodson entschiedegen. Op jidde Fall ass emol direckt Geld fir de Bodson gesammelt ginn; hien kum och erem op d'Béin allerdings ass hien zäitliewends schlamm gaangen, a blouf beim Think als Chauffeur agestallt bis e pensionnéiert gouf.

De 16. Juli 1926 kritt Lëtzebuerg erem eng nei Regierung. Président gett de Joseph Bech. Hien war schon an der Regierung Emile Reuter Generaldirektor fir d'Unterichtswiesen. Ausser Staatsminister iwerhëllt hien och den Aussenministère. Déi weidder Regierungsmemberen waren déi Zeit kéng Ministeren, mä wéi schon elo gesot "Generaldirektoren". Ausser dem Regierungspresident Bech gouwen et nach 3 dëser Direkteren, wovunner een, de Pierre Dupong war an d'Finanze krut.

Am Joer 1926 entsteet och de "British Commonwealth of nations", doduerch dass sech Grousbritanien mat den Dominien vu Kanada, Australien, Neuseeland, der südafrikaneschen Unioun an dem ireschen Freistaat.

Fir eis e Bild ze machen wat déi Zeit eso alles kascht huet hei e Beispill.

1926 organiséiert den Diddelenger Geschäfts an Handwierkerverband sein éischte Bal mat Tombola. D'Gesamt Einnahmen vun deem Owend waren 860,- Frank, Als Ausgaben waren ze notéieren: Den Orchester 310,- Fr. - Gedrénks fir den Orchester 19.- Fr. Gemengentax 75- Fr. - Dékoratioun vum Saal 60.- Fr. - D'Invitatiounen fir de Bal 104,50 an de Kaaf vun Tombola's Artikelen 181.- Fr. Dat mecht zesummen un Fraisen 749,50 An et bleiwt e Boni vun 110,50 Fr.

Wieviel Awunner hat Diddeleng 1927. Et waren der 11.070

A fir mat haut ze vergleichen: 291 Gebuerten an neumen "neumen" Aeschent Gänxfeischen, 124 Stierffäll. Also pro Joer en Zouwues vun 167 Persounen.

Wirtshäuser hate mer der 120 - Déi héichsten Zuel hate mir schon gesot hat Diddeleng am Joer 1910 mat 137 Caféen. Duan ass des Zuel rapid zeréck gaangen, mä huet sech awer nom Krich erem lues a lues erholl.

Op der Schmelz schaffen 3.283 Leit a dovunner 121 mat manner wé 16 Joer.
Bestued waren der 1870 a Jonggesellen 1413 doveunner déi 121 mat manner wé 16 Jo
Arbecht's Wunnengen haten der 246 an en égend Haus 397. De Rescht 2.640
si lou'ne gangen. D' Jonggesellen hu meeschten's bei Frieme gewunnt a waren
déi sougenannten "Schléfer". Wann eng Famill sech en égend Haus gebaut
hat, ~~da~~ a fir kennen d' Schold méi séier oder iwerhaapt ze bezuelen sin dann eng
oder méi Kummeren u "Schléfer" verlount gin, A wann d' Fra och nach konnt ooder
wollt kachen hate si dann och nach ~~eng~~ e puer oder méi "Koschgänger". Des
Familjen hun dann och meeschtens Hinger oder Kanéinchen gehalen oft esougur
éint oder méi Schwein. Jé d' Leit hu sech alt gehollef u geschafft fir mat den
Ennen zesummen ze kommen.
An de Chroniken stousse mir am Joer 1926 och schon op de Liewensennerhalt
Index. An gewer steigt en an dem Joer vun 538 Punkten of 734 Punkten. Dest
brénkt eng Oppesserung vun de Schmelzarbechter Léin. An zwar een déen
5.26 Fr verdéngt kritt kruck 2 Frang pro Dag bei.
Bei 7.26 plus 10% - Bei 9.26 plus 3 Fr pro Dag a bei 11.26 + 6%
En duerchschnettlechte Schichtloun louch Enn Dezember 1926 bei bronn 36.- Frang.
D' Inflatioun mecht sech och emmer méi stark bemierkbar. de Liewensennerhalt
steigt ondauerend an et trett eng Konsech Situatioun fir di italienesch Arbechter
an. Trotz Spueren bleiwt um Enn vum Monnt emmer manner iwerécht. Elo klémmt
och nach de Cours vun der Lire, ~~sou dass~~ an d' Resultat: manner Liren kann
den Italiener senger Famill heemschecken sou dass et fir ~~sie~~ hien net méi interessant
ass bei zou Lëtzebuerg ze bleiwen an hei ze schaffen. Et fueren dann och eng Rei vu
Italiener heem, an Consequenz fir Diddeleng, manner Leit an de Cafféen a manner
Koschtgänger an de Koschthaiser.
Et waren also erem eng Ke'er schwe'er Zeiten fir vill Diddelenger Leit an domadde
si mir um Enn vum Joer 1926.